

Ki fia, borja?

Ha idegennel találkozunk, igyekszünk megtudni, honnan érkezett és kik a rokonai. Az ősidőkben kialakult gyakorlat szerint a vezetéknev erre ad választ. Vagy arról tudósít, hová való a személy (pl: Hunyadi, Vörösmarty stb.), vagy azt tudatja, ki volt az apja az illetőnek, vagyis: ki fia, borja? Ha az apa neve Pál vagy Gál volt, az utód neve Pálfia vagy Gálfia lett. Az egyszerűsítésre törekvő nyelv hamarosan lekoptatta a név végéről a magánhangzót, hiszen a nevek anélkül is pontos információt adtak. Így kialakultak a Pálfi és Gálfi névalakok. Amikor a rovásírást a hangzókból jóval szegényebb latin írás váltotta föl, nehézségekbe ütközött a magyar nevek leírása. A korai próbálkozások klasszikus példája a Dezsőfi név, aminek latin betűs írása ezt az alakot adta: Dessewffy. Első ránézésre alig hinnénk, hogy itt Dezső fiáról van szó. A fia értelmű névvégződés „ffy” írásmódja azonban máig megmaradt, elsősorban a nemességnél. Ugyanennek ipszilon nélküli változatát (ff) az orosz arisztokrácia névadásában fedezhetjük fel, szintén fia, utóda értelemben, mint nálunk: Ivanoff, Romanoff, Smirnoff stb. A szláv köznépnél a névvégződés ov, ev alakká egyszerűsödött. (A honfoglaláskor előtti szláv nevekben ilyen off, vagy ov végződésű nevek nincsenek - Pribina, Szvatopluk, Oleg, Krum stb -, így a magyar eredet aligha lehet kétséges.)

A magyar nyelvben a fiú, fi, fia alakok utódot jelentenek, ami lehet hímnemű és nőnemű leszármazott egyaránt. Sokszor halljuk a szülőtől: édes fiam, pedig a lányához beszél. A koca kilencet fial, és ugyanígy nemtelen a madárfióka, és az asztal fia is. A szláv nyelvek ezzel szemben megkülönböztetik az újszülöttet neme szerint, így hímneműnek fogják föl a fi értelmű ov alakot, majd abból képzik az ová formát, ami nőnemű: Nagyová = Nagy lánya, vagy felesége.

Leszármazásra utal ük szavunk is, a legelső ősre. Ha a sor elején Pál van, a leszármazottak neve Pál ük lesz, amit ma így mondunk: Palik. A számsorozat is hasonló. Elöl áll az első, az ősegy, majd azt követi a sorozat minden további ük tagja, mint: másod-ik, tized-ik, század-ik, ezred-ik stb. Valószínű, hogy ez a névadási gyakorlat a régebbi, hiszen már az ókori nevek között is nagy számban találunk ilyeneket. A hunoknál: Irnik, Dengizik, illetve hangzócserevel Mundzuk, Ellák. A gótoknál: Alarik, Teodorik, és az avar Kandik is ugyanezt a névadást példázza.

Az ük értelmű ik névvégződés ma főleg a szlovákoknál és cseheknél általános: Kovalik, Kovalcsik = kovács utóda, Maszarik = Magyar utód, Jánosik = János utóda, Huszárik stb. A szlovák névadásban az ik végződés gyakran ek-re módosul: Jelinek, Kropacsek. Az ukránban az ük helyett uk, ok végzésekkel találkozunk pl: Bondarcsuk. Itt az ok végződés gyakran megfordul pl: Makarenkó, Gromikó. A felvidéki magyar nevek közt is találkozunk az ük módosulásaival: Bertók, Bartók, Banyák, Vidák stb.

Az ük, ik kis módosulással a délszláv nyelvekben is elterjedt. Leginkább ics formában találjuk, elsősorban a horvátoknál: Janics, Jelenics, Petrics stb. Az i-e hangzócsere és a záró mássalhangzó módosulása (cs helyett cz) érdekes alakot eredményez pl: Vavrincz, Mihalecz, Oravecz. Értelme itt is utód, leszármazott. (Ehhez közel állnak hangzásban a következő spanyol névalakok: Martinez, Szuarez, Gonzalez stb. Talán nem véletlenül.)

Az ics végződés lágyabb változatban a görögöknél is jelen van pl: Dimitrisz, Demeter utóda.

A szerbeknél a fia értelmű ov, és az utód értelmű ics együttes használatát találjuk. Vukovics = Vuk fia-utóda, Ivanovics = Iván fia-utóda stb. Nem ritka az utód értelmű elemek torlódása pl: Ivanicsevics = Iván utóda-fia-utóda.

A vajdasági szerbeknél ity, ityi végződés alakult ki az eredeti ük formából: Sztevanovity, Markovity stb.

A szláv népek többsége tehát magyar eredetű névadási gyakorlattal él, ami egykori magyar nyelvi és kulturális fölényről tanúskodik. Ez nem csoda, ha tudjuk, hogy a magyarok ősei már a felső paleolitikumban itt éltek a Kárpát-medencében (kr. e. 35000-10000), mint azt egyre több adat bizonyítja az utóbbi kutatások szerint. A névadás gyakorlata az emberi beszéd kialakulásával lehet egyidejű. Az értelme mindig az: honnan jött, illetve kinek kije az adott személy. Nem csodálkozhatunk, ha a magukat szkíta utódnépnek tekintő népeknél is hasonlóval találkozunk. A skót Mac Donald ugyanis nem más, mint Donald utóda, magja, valójában Mag Donald.